

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE, GRÉCKOKATOLÍCKA TEOLOGICKÁ FAKULTA

II. Rozprava k zákonu o mediácii – výstupy

03.04.2014

V záujme zefektívnenia využívania inštitútu mediácie ako mimosúdnej činnosti zameranej na riešenie občianskoprávných, rodinných, pracovných a obchodných sporov sa dňa 03.04.2014 konalo na pôde Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove, v poradí už druhé odborné kolokvium zamerané na analýzu aktuálnej právnej úpravy v oblasti mediácie a perspektív jej ďalšieho rozvoja pod názvom: II. Rozprava k zákonu o mediácii.

Na odbornom podujatí sa zúčastnili **zástupcovia odbornej verejnosti** z radov **Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, mediátorov, sudcov, probačných a mediačných úradníkov, advokátov, psychológov**, ako aj **študentov magisterského odboru probačná a mediačná práca Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove.**

Prítomná **odborná verejnosť** sa zhodla na tom, že **po takmer desiatich rokoch od vstupu zákona č. 420/2004 Z.z. o mediácii a o zmene niektorých zákonov /v ďalšom texte len ako Zákon o mediácii/ do účinnosti** je nevyhnutné vykonať **hlbkovú analýzu platnej právnej úpravy v oblasti mediácie**, z ktorej by bolo následne možné **vyvodiť vhodné legislatívne zmeny zamerané na zabezpečenie efektívneho využívania tohto inštitútu tak zo strany odbornej ako aj laickej verejnosti.** K takejto analýze je nutné pristúpiť najmä z dôvodu, že **do dnešného dňa neboli naplnené základné ciele** zadefinované pri tvorbe zákona a to : **zlepšenie prístupu k spravodlivosti a odbremenenie súdov.** Aktuálny stav v oblasti využívania inštitútu mediácie tak nekorešponduje so základnou tézou, z ktorej Zákon o mediácii vychádza, podľa ktorej je **mediácia organickou súčasťou politiky zameranej na zlepšenie prístupu k spravodlivosti.**

Paradoxne pritom možno konštatovať, že **personálna základňa osôb oprávnených na výkon činností mediátora je už dostatočne široká, keď k mesiacu apríl 2014 je v registri mediátorov zapísaných už takmer 900 mediátorov**, pričom počet mediátorov, mediačných centier a mediačných vzdelávacích inštitúcií má stále stúpajúcu tendenciu. **Pri celkovom počte 1350 aktívnych sudcov na Slovensku, z ktorých značná časť pôsobí v oblasti trestného konania, by v prípade reálneho využitia aplikačného potenciálu mediácie zo strany súdov, štatisticky vzaté mohol mať každý sudca „ k dispozícii“ minimálne jedného mediátora.** Postačuje pritom len zmeniť pohľad na postavenie a činnosť mediátorov, možnosti efektívnej aplikácie mediácie vrámci súdneho konania, inšpirovať sa právnou úpravou iných štátov a prepracovať zákon o mediácii v prepojení na občiansky súdny poriadok a iné právne predpisy tak, aby sa dosiahol žiadaný efekt.

V záujme naplnenia cieľov stanovených odborným fórom kreovaným počas rozpráv k zákonu o mediácii organizovaných Katedrou aplikovanej edukológie Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove, pod vedením doc. ThDr. PaedDr. Ing. Gabriely Paľu a JUDr. Renáty Dolanskej, boli prítomnými **prijaté nasledovné závery** :

1. Doposiaľ sa reálne **nenaplnila téza, v zmysle ktorej je mediácia organickou súčasťou politiky zameranej na zlepšenie prístupu k spravodlivosti**, a to aj napriek tomu, že z rôznych prieskumov vyplýva, že verejnosť sympatizuje s inštitútom mediácie a v prípade vzniku konfliktu/sporu by uprednostnila mimosúdne riešenie pred súdnym konaním.
2. **Zákon o mediácii vytvoril síce legislatívne prostredie pre mediáciu ako novú formu mimosúdného riešenia sporov, s odstupom desaťročia však už rámcový charakter zákona nie je postačujúci. Zároveň je potrebné legislatívne prepojiť činnosť mediátorov s občianskym súdnym konaním a zabezpečiť tak úzku súčinnosť mediátorov s prácou sudcov**, nakoľko aktuálne nedostatočné legislatívne prepojenie inštitútu mediácie s občianskym súdnym konaním je jedným z dôvodov, pre ktoré tak laická ako aj odborná verejnosť tento inštitút nevyužíva v dostatočnej miere.
3. **V záujme umožnenia plného využitia aplikačného potenciálu mediácie pri predchádzaní súdnych sporov a zmierovacom konaní vykonávanom v rámci súdneho konania sa odporúča prepracovať zákon o mediácii v nasledovných oblastiach** :
 - a. posilniť statusu mediátora, terminologicky odlíšiť označenie osoby vykonávajúcej mediáciu ako svoje povolanie v zmysle Zákona o mediácii od osoby vykonávajúcej mediáciu ako odbornú metódu v rámci inej profesie či zamestnania – napr. pojmom AKREDITOVANÝ MEDIÁTOR
 - b. odstrániť terminologické nepresnosti v zákone
 - c. prepracovať procesné otázky týkajúce sa začatia a skončenia mediácie – vypustiť povinnosť registrovať Dohodu o začatí mediácie v NCRI, overovať podpisy osôb zúčastnených na mediácii
 - d. zvýšiť dohľad nad kvalitou vzdelávania a výkonom činnosti mediátora
 - e. vyhláškou upraviť otázky týkajúce sa vedenia spisovej evidencie mediátora
 - f. vyhláškou upraviť odmeňovanie mediátora vo veciach vykonávaných na podnet súdu
4. **Vo vzťahu k odporúčaným legislatívnym zmenám zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok / v ďalšom texte len ako OSP/ v smere využitia inštitútu mediácie je nutné poukázať na právnu úpravu v Českej republike, na základe ktorej je vhodné upraviť OSP v nasledovných oblastiach** :

- a. **Schvaľovanie dohody, ktorá je výsledkom mediácie súdom v prípadoch, v ktorých súdne konanie ani nezačalo:**

V tomto smere je vhodné **novelizovať § 67 OSP** – činnosť súdov pred začatím konania, **stanoviť lehotu v ktorej má súd takúto dohodu ako súdny zmier schváliť**, prípadne **upraviť aj postup** – napr. kto môže navrhnúť schválenie dohody, ktorá je výsledkom mediácie vo forme súdneho zmieru

Na porovnanie česká právna úprava je nasledovná : § 67 ods. 2 zákona č. 99/1963 Sb. stanovuje: Súd rozhodne o tom, či schvaľuje mediačnú dohodu podľa zákona o mediácii, najdlhšie do 30 dní od zahájenia zmierovacieho konania.

Takouto úpravou sa odstránia súčasné aplikačné problémy súvisiace so schvaľovaním dohody, ktorá je výsledkom mediácie, nakoľko aktuálna úprava obsahuje zmienku o schvaľovaní dohody o mediácii len v ustanovení § 99 , ktoré je z hľadiska systematiky zaradené do tretej časti OSP venovanej konaniu v prvom stupni. Nedostatky aktuálnej právnej úpravy vedú k tomu, že v praxi sa objavujú názory, v zmysle ktorých, pre schvaľovanie dohody, ktorá je výsledkom mediácie je nutné, aby sa začalo viesť pred súdom konanie vo veci samej.

- b. **V nadväznosti na prípadnú úpravu § 67 OSP** v zmysle úpravy schvaľovania dohody, ktorá je výsledkom mediácie, je následne vhodné **upraviť aj zákon č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch, v časti sadzobník súdnych poplatkov**, vrámci ktorého sa odporúča zaviesť **jednotnú, samostatnú položku pre schvaľovanie dohody, ktorá je výsledkom mediácie v rámci zmierovacieho konania vykonávaného v zmysle druhej časti OSP a to vo výške 16,50 €.**
- c. **Súčasnú právnu úpravu § 99 OSP**, v zmysle ktorej : *Ak to umožňujú okolnosti prejednávanej veci, môže súd pred prvým pojednávaním a počas konania účastníkov vyzvať, aby sa o zmier pokúsili mediáciou a zúčastnili sa na informatívnom stretnutí u mediátora zapísaného v registri mediátorov, je vhodné nahradiť úpravou vrámci činnosti súdu po začatí konania /§ 100 OSP/, po vzore právnej úpravy § 100 ods. 2 a § 202 ods.1 písm. m) zákona č. 99/1963 Sb. Očanský soudní řád, v zmysle ktorej :*

- i. Podľa § 100 ods. 2 českého zák. č. 99/1963 Sb.: ***Pokiaľ je to účelné a vhodné, môže predseda senátu účastníkom konania NARIADIŤ PRVÉ STRETNUTIE SO ZAPÍSANÝM MEDIÁTOROM v rozsahu 3 hodín a PRERUŠIŤ konanie, najdlhšie však na dobu 3 mesiacov. Pokiaľ sa účastníci bez zbytočného odkladu nedohodnú na osobe mediátora, vyberie ho zo zoznamu vedeného ministerstvom predseda senátu. Po uplynutí 3 mesiacov súd v konaní pokračuje.***
- ii. Podľa § 202 ods.1 písm. m) českého zák. č. 99/1963 Sb. : ***Odvolanie nie je prípustné proti uzneseniu, ktorým bolo nariadené prvé stretnutie s mediátorom podľa § 100 ods. 2 .***

Dôvody, pre ktoré je vhodné pristúpiť k zmene § 99 a § 100 slovenského zákona č. 99/1963 Zb. sú nasledovné :

- i. **Aktuálna práva úprava § 99 OSP vo vzťahu k využitiu inštitútu mediácie sa v praxi neosvedčila** – sudy upovedomujú o možnosti riešenia sporu mediáciou spravidla len vo formálnej rovine a to vrámci uznesenia, resp. výzvy, ktorými sú účastníci vyzývaní k vyjadreniu sa k procesnej otázke

rozhodnutia o veci bez nariadenia pojednávania a súčasťou ktorých spravidla bývajú všetky procesné poučenia, ktoré má súd v zmysle aktuálneho OSP účastníkovi poskytnúť. Takéto **upovedomenie však v kontexte iných procesných poučení zaniká**, čím **faktický dopad na využitie mediácie je minimálny**. Navyše často sa jedná len o **upovedomovanie o možnosti mediácie vo forme odporúčania**, ktoré **neobsahuje výzvu na zúčastnenie sa na informatívnom stretnutí u mediátora**, čo zodpovedá už neaktuálnej právnej úprave platnej do 1.1.2012. **Pred samotným pojednávaním ani počas neho sa už spravidla výzva na vykonanie pokusu o zmier mediáciou zo strany súdov spravidla nerealizuje.**

5. **Ako motivačné faktory smerujúce k využívaniu inštitútu mediácie je v OSP vhodné upraviť náhradu trov konania a súdne poplatky** - napr. preniesť povinnosť náhrady trov súdneho konania na účastníka, ktorý preukázateľne odmietne vykonať pokus o zmier mediáciou, alebo sa nezúčastní nariadeného informatívneho stretnutia o mediátora; prípadne percentuálne znížiť súdne poplatky v prípade preukázateľného vykonania pokusu o riešenie sporu mediáciou.
6. **Za účelom predchádzania zdĺhavým súdnym konaniam je vhodné vykonať aj operatívne opatrenia smerujúce k zvýšeniu aktivity sudcov pri nabádaní na využitie inštitútu mediácie**, napr. cestou uloženia povinnosti sudcom ústne pred pojednávaním oboznámiť účastníkov s možnosťou riešenia sporu mediáciou, zavedením bodového ohodnotenia sudcu v prípadoch schválenia súdneho zmieru a dosiahnutia zmieru mediáciou a pod.
7. **Na potrebu prepojenia právnej úpravy mediácie s právnou úpravou konania pred súdom je potrebné prihliadať aj v rámci prebiehajúcich rekodifikačných prácach v oblasti civilného práva procesného. Je potrebné začleniť inštitút mediácie do úpravy plánovaného sporového ako aj nesporového procesu. Za týmto účelom je vhodné požiadať MSSR o prizvanie zástupcov mediátorov na rokovanie rekodifikačnej komisie .**
8. **V záujme zabezpečenia rozšírenia využívania mediácie je potrebné vytvoriť systém štátnej finančnej podpory využívania mediácie. Najmä v oblasti rodinných sporov alebo pri účasti na informatívnom stretnutí uskutočnenom na podnet/výzvu súdu je vhodné, aby mediáciu alebo aspoň informatívne stretnutie hradil štát, inak nemožno očakávať badateľný posun pri využívaní mediácie .**
9. **Zefektívniť spoluprácu odbornej verejnosti mediátorov s MSSR cestou novovytvorenej Rady pre probáciu a mediáciu a Rekodifikačnej komisie zriadenej vo vzťahu OSP.**

Záverom sa odborné fórum zhodlo na **potrebe pokračovania v organizovaní obdobných rozpráv.** Najbližší termín rozpravy bol predbežne stanovený na dni 19. a 20. júna 2014, do termínu konania ktorej **organizátor rozpravy spracuje, zrealizuje a vyhodnotí výskum zameraný na zber a analýzu dopadov aktuálnej právnej úpravy mediácie v oblasti civilného práva.**

V Prešove, 03.04.2014

JUDr. Renáta Dolanská